MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu: 20 cènts. - Pelai, 62. Telèf. 15300. - Subscripció: 2'50 ptes. trimestre

Any I. Núm. 13. - Barcelona, dijous 25 abril 1929

BIBLIOTECA P. ARÚS

La Conferència del desarmament

...¿I si desarmàvem els fabricants de material de guerra?

LA REUNIÓ DE GINEBRA

Tota una setmana parlant del desarmament, i tot ha estat debades

La darrera setmana ha estat un període anguniós per als amics de la Societat de Nacions. L'objectiu principal de la institució wilsoniana és consolidar la pau, o evitar la guerra. El mitjà més eficaç contra la guerra és el desarmament. Aquest problema és, doncs, la feina principal que l'opinió pública espera de la Societat de Nacions.

La situació comença a ésser una mica compromesa. Els països vençuts, i per conseqüent desarmats — relativament desarmats — rondinen i llurs crítiques tenen una

LOUDON

president de la Conferència del desarmament

innegable eficàcia corrosiva. Les potències que han perdut la guerra formen una mena de sindicat de vençuts i, com és natural, treballen per enderrocar l'«statu quo» actual i malparlen de la Societat de Nacions a la qual acusen de no tenir altre valor que el d'ésser un sindicat de vencedors.

Certament, les negociacions per al desarmament no han reeixit fins ara. No obstant s'han de reconèixer dues coses: que la Societat de Nacions ha treballat molt a favor d'aquesta causa, i en segon terme que si no existís la Societat de Nacions caldria inventar un organisme que fes aquesta feina. Per altra part, la santa persistència és una obra meritòria, i no pot negar-se que la Societat de Nacions té la virtut de la continuïtat, la té fins a un grau tan elevat que, si contra ella es diu que ha treballat deu anys inútilment, és fàcil de contestar que ha treballat sobre un mateix tema durant deu anys i amb exemplar constància.

Des de la primavera passada, ara fa tretze mesos i mig, no s'havia reunit la Comissió preparatòria del desarmament. La última reunió no fou gaire profitosa. D'ella en resta només el record que el delegat soviètic, Litvinov, va presentar un projecte de desarmament fantàstic, que va anar a l'aigua, i no pas perquè vingués de banda soviètica.

I no hi havia hagut manera de tornar a reunir la Comissió perquè el seu president, el ministre d'Holanda a París senyor Loudon, i amb ell tots els polítics que estan en situació de pendre el pols d'Europa — aquest gran malalt — creien que era inútil parlar mentre els governs no hagin arribat a un principi d'acord.

No obstant l'Assemblea de setembre de la Societat de Nacions va acordar que a primers d'aquest any es reunís altra vegada la Comissió del desarmament i que, entretant, el senyor Loudon no perdés el contacte amb els governs.

Complint el mandat imperatiu de l'Assemblea, el senyor Loudon ha convocat la reunió actual, un xic més tard de primers d'any. La sessió va començar dilluns passat.

Però el senyor Loudon no és més optimista que ara fa un any. Les declaracions amb què va obrir la sessió no són pas una invitació a l'esperança. Començà dient que havia convocat la Comissió obeint el mandat imperatiu de l'Assemblea. No estima, però, el senyor Loudon arribat el moment d'establir en segona lectura el conjunt de l'avantprojecte de conveni sobre el desarmament, redactat fa temps, i que ha de constituir el terme de l'obra preparatòria de la Comissió. Les negociocions entre els governs — ha dit encara el diplomàtic holandès — no han arribat al punt de permetre l'èxit d'aquesta Comissió.

En començar la reunió ha començat el temporal en forma d'una proposició de la delegació russa. La proposició soviética de l'any passat era vaga i fantàstica: la d'aquest any és concreta, però igualment fantàstica.

Reduïda a proporcions de gasetilla la proposició que en nom dels Soviets ha presentat Litvinov demana que el exèrcits de cada nació siguin immediatament reduïts en la següent forma: en un 50 per 100 els de més de 200.000 homes; en un 33 per cent els de més de 100.000 homes i en un 25 per 100 els exèrcits inferiors a aquesta darrera xifra.

Així, a cop d'ull, el projecte rus fa molt bonic i és tan simple i primari com una discussió de taula de cafè. Els nostres bolxevics — els que escriuen tots són gent de diners i que té taula parada, bolxevics snobs — es revoltaran probablement davant d'una afirmació que sembla gratuita. Però el fet és que ningú, només els comunistes més primitius, no ha pres seriosament el projecte rus. Creiem que tant en el camp burgès com en el camp bolxevic hi ha gent de bona fe que no vol la guerra i viceversa. Però, desgraciadament, la proposició russa és impracticable. El desarmament ha d'ésser conseqüència d'una sensible millora en les condicions de seguretat, tesi que ha defensat brillantment el delegat japonès Safo, tot recordant que el Pacte i el sentit comú estableixen una íntima relació entre la reducció d'armaments i la seguretat. ¿És possible, per exemple, davant de l'organització militar alemanya de quadres i de la incógnita russa reduir en un 50 per 100 l'exèrcit francès? I no parlem de les flotes.

La crítica més forta, i a la vegada de caràcter tècnic, l'ha feta el delegat francès, M. Massigli. El sistema rus de coeficients — ha dit — portaria anomalies. Els armaments d'un país depenen de la situació geogràfica i no solament dels d'un altre país. El projecte rus — ha fet observar M. Massigli — suposa que el conveni general aniria seguit de convenis particulars que haurien d'ésser firmats al cap de tres mesos. Però aquests convenis particulars, aquests anexes al pacte general, tenen més importància que el conveni comú.

Aquesta argumentació, desenrotllada extensament, va matar el projecte rus, del qual el japonès Safo havia dit que és una concepció matemàtica i impersonal.

Aquesta mania de veure les coses d'una manera matemàtica i impersonal es molt russa. Així ha estat interpretada la doctrina de Karl Marx, però en tractarse d'aplicar-la, o de personalitzar-la, ha fallat completament. Però aquesta digressió ens portaria lluny.

La delegació russa, en presentar la seva proposició volia fer-la passar endavant del projecte de conveni que la Comissió té en estudi fa temps. Discutint si el projecte rus havia d'ésser o no discutit abans que la proposició rusa s'ha perdut gairebé una set-

LITVINOV

mana. Finalment s'acordà que el projecte rus figurés com un anexe al projecte de la Comissió.

El projecte i la defensa que n'ha fet Litvinov fan enyorar els temps de Txitxerin. Aquest senyor tenia més mà esquerra, més malícia i, sobretot, un estil de gran diplomàtic. Litvinov — i potser no s'equivoca — creu que Ginebra és una gran tribuna de propaganda, però s'equivoca en els resultats i compromet els alemanys, que en saben més que ell, però que l'han d'apoiar per totes aquelles raons del sindicat de vençuts.

Si els bolxevics anessin de bona fe es donarien compte que no és possible destruir amb un cop de ploma l'actual i antiquat sistema de seguretat basat en els armaments, com no els és possible a ells adoptar, sense una llarga evolució, el sistema capitalista. Ells, però, mantenen la creença que la política dels armaments ha de portar una altra guerra i que amb aquesta arribarà l'hora de la revolució universal. I són tan optimistes que pensen que si a Ginebra es fés alguna cosa de profit potser es podria armar una guerra d'agressió contra els Estats burgesos.

Hi ha encara una proposició alemanya que demana la publicitat obligatòria dels armaments de cada Estat, una proposició xinesa que suggereix l'abolició del servei obligatori i una proposició turca que preconitza un sistema que fixaria a cada Estat unes forces limitades, segons les seves legítimes necessitats, projecte tan fantàstic com el rus.

Cal discutir ara el projecte de conveni de la Comissió, en el qual es renuncia a parlar de desarmament naval, però que conté punts tan importants com el de la guerra química i aèria i sobretot — i això és més positiu que el projecte rus — la reducció dels pressupostos militars.

Els dijous blancs

Projectes arquitectònics

Que un grup dels nostres joves arquitectes s'hagi decidit a fer una exposició de les seves obres, és una atenció tan delicada que mai no agrairem prou tots els que ens interessem perquè les nostres ciutats i els nostres pobles no tinguin un aspecte absolutament desagradable. Fins ara semblava que només eren els pintors i els escultors els que havien d'exposar les seves obres al judici del públic i de la crítica. A l'últim, però, sembla que ens hem convençut que això no era pas suficient. En realitat creiem que hi ha tants motius per obrir exposicions d'arquitectura com de pintura o d'escultura. Un bon senyor, amb sentit excellent o amb sentit arbitrari, aficionat a la pintura, entra a la Sala Parés o a la Sala Dalmau i s'enamora d'un quadro; el compra i cuila a penjar-lo al menjador de casa seva. No hi ha res a dir. Podrà passar que aquest senyor faci una bona adquisició o que, pel contrari, sigui d'aquells — en coneixem alguns — que amb esperit de ganguista o de borsista compren quadros de poc preu, raves autèntics, com qui posa a la rifa, amb l'esperança que la posteritat els farà pujar de valor. Sigui com sigui, sempre es tracta de casos d'ordre privat sense una major transcendència. El bon gust o el mal gust de cadascú quedarà tancat entre les quatre parets de cada casa.

En l'arquitectura les coses ja van d'una altra manera. L'arquitectura, sobretot l'arquitectura urbana, és un art social que a tots interessa. Sentir l'orgull de la ciutat i complir amb els deures de ciutadà, sense poder fruir, entre altres drets, del de procurar que la ciutat no tingui un aspecte extravagant que faci somriure al que ens visiti, és un veritable contrasentit, car el viatger i el turista sempre ens han de jutjar més per les manifestacions externes de la ciutat que no pas per altra cosa.

Malgrat la importància social de l'arquitectura urbana, tot està a la mercè de la voluntat capriciosa i estèticament anàrquica de qualsevol propietari de quatre metres de façana al carrer. Això explica que sense control de cap mena i sense consulta al ciutadà, que per ésser-ho té els seus drets, els arquitectes de la nostra burgesia hagin anat bastint d'una manera irreparable i en pedra immortal, aquesta ciutat de Barcelona que tenim davant dels ulls, com una exposició permanent de la nostra fatxenderia ingènita, tan ben esmaltada de troballes individuals i recreatives.

La causa del mal sembla que ha estat la inspiració. La nostra arquitectura urbana fins a l'Exposició del 88 era més severa i disciplinada; després, van venir els poetes doblats d'arquitecte que, enduts per l'empenta renaixentista, van voler traduir en pedra els seus somnis. Els arquitectes, però, se n'han anat i nosaltres ens hem quedat somiant davant del temple de la Sagrada Família i davant del Palau de la Música Catalana, la «gran illusió» del senyor Domènech i Muntaner.

Aara ens acaba d'arribar una altra mena d'arquitectura, que és la que s'exposa aquests dies a la Sala Dalmau. Una mena de reactiu contra les divagacions i les fantasmagories. En aquesta arquitectura nova tot és racional i explicable, sever i disciplinat. Cal fer-ho constar, en honor de la joventut dels arquitectes expositors, i perquè ningú no pugui confondre aquesta exposició amb una «boutade» de quatre avantguardistes irresponsables.

Amb aquesta exposició s'haurà evitat, si més no, allò que no podia evitar-se en altres innovacions arquitectòniques, o sigui el «ja està fet» més o menys inspirat i catastròfic.

Els nous arquitectes són gent discreta. Amb prou feines si han aixecat un sol edifici en tot el recinte de la nostra ciutat. De moment es limiten a presentar-vos uns projectes, unes maquetes concebudes segons les regles de la nova escola.

Davant d'aquests projectes perfectament estudiats el ciutadà podrà dir si li agraden o no li agraden. Aquests projectes contenen unes idees i aquestes idees us les ofereixen a la vostra discussió abans d'imposar-vosles. I aquest procediment tan desusat, hem de declarar que és delicat i simpàtic.

A.

Primera sessió MIRADOR de Cinema

PROGRAMA

Film documental.

Deu minuts de cinema pur d'André Chaumet.

La Dama de les Camèlies

Interpretació de Vittoria Lepanto, Alberto Nipotti, Dante Capelli, del Teatro di Roma.

Margarita Gautier

Interpretació de Norma Talmadge i Lluis Alonso

FRED NIBLO, Director.

Dilluns, dia 29, a les deu de la nit

CINEMA RIALTO

MIRADOR INDISCRET

L'analfabetisme en llibertat

Fa tres números ens planyíem de les esteses facilitats que en aquest país troben els analfabets amb pruïja de veure llur secreció en lletres de motllo. Per acabar de refermar-ho, *El Llamp*, de Gandesa, dedica un número gairebé monogràfic, amb retrat i tot, a Joan Povill i Adserà, sens dubte en desgreuge de la nostra «agressió», que diria aquell.

Pobre Povill! Com que creiem sinceram ent que el que li convé és restar tan amagat com pugui, si no vol guanyar-se — tan jove! — una fama que no pugui arrossegar de tan feixuga, els seus amics — *Dios los cria y ellos se «ajuntan»* — li haurien fet favor no cedint a les seves indicacions i fent el mort.

Pobre Povill! Que dormi tranquil, perquè, encara que el número 187 d'*El Llamp* ha reblat el concepte que en tenim format — i l'ha encomanat als que no tenien cap opinió sobre ell —, no el volem fer cèlebre gràcies al martiri.

El filòsof al cel

Aquesta anècdota, com totes les que publiquem, la sabem de la millor tinta, i és oportú de publicar-la ara que la necrofília d'un desenterramorts s'ha rabejat esbotzant el taüt de Cristòfor de Domènech amb gran terrabastall, alhora que del cantó més ortodox un eclesiàstic — i no ha estat l'únic en aquest cas — ha donat una lliçó als «malparlats de la dreta» arrecerats a les pàgines de *Catalunya Social*.

Un dia, un frare, que no ha escrit cap article sobre Domènech, escoltava les atzagaiades d'aquest. No li devien fer gaire efecte ja que se les escoltava somrient, i acabà dient-li:

— Quan morireu, arribareu al cel renegant i dient sacrilegis. Però Déu Pare us tustarà l'esquena i us dirà: «Entra, beneit, que aquí dalt no n'hem fet mai gaire cas de les teves coses.»

Arts i oficis

Del darrer article de Rucabado: «...sectarismes finíssims, ateismes estirats, de tant passar pel laminador, en subtilíssims filaments.»

Perdoni el «soldat brau i lleial», ell que tant primfila i primmira els textos que ataca: ha confòs dues màquines diferents de la metal·lúrgia: el laminador i la filera. Sobre una equivocació així, escapada en un article d'algun «sectari», ell bastiria almenys un parell d'articles.

Els disgustos d'un autor novell

Li diem novell perquè ha publicat el seu primer llibre, i no de paper de fumar, sinó sobre excellent paper i amb una presentació per fer quedar bé la producció catalana.

Segons confessió pròpia, aquest llibre ha costat, abans no l'ha vist al carrer, molts mals de cap a Joan Marín — és aquest l'autor de què parlem —, però ell no es pensava pas que els disgustos haguessin de continuar un cop publicat el llibre *De París a Barcelona*, etc., en el qual ressenya la seva volta al món.

No fa gaires dies, Marín topa amb un senyor i, és clar, parlen del viatge i del llibre. El bon senyor no va regatejar els elogis; al final, però, es va creure obligat a fer un retret a l'autor.

— El llibre està molt bé, l'he llegit amb interès... però ¿per què no el publicava en català?

Un disgust.

* * *

D'entre els articles periodístics dedicats al llibre d'En Marín, el d'un co-director de *La Vanguardia*, l'Escofet, ha estat dels més llargs i elogiosos, i també, amb tota seguretat, dels que més han influït damunt el públic.

Es diu que a l'esmentat diari s'ha rebut una carta d'un lector amb aquest argument si fa no fa:

«L'article em féu venir ganes de comprar el llibre. Aquest està molt bé, realment, i és interessant i ben presentat. Però venentlo a quinze pessetes l'autor ja es pot permetre el gust de donar la volta al món.»

Un altre disgut.

Quin càndid, Mare de Déu! ¿Què deu creure que és, aquest lector, el negoci editorial? I si sabés que En Marín perd diners mal que vengui tota l'edició del seu llibre, segons ell mateix explica!

S'intenta batre un record

En el món del periodisme, fins ara no se sap pas de cap diari que el primer dia de sortir, com el d'aparèixer amb reformes, o de publicar un número extraordinari, hagi aparegut al carrer a l'hora. Si és un diari del matí, generalment es pot comptar que per allà quarts de deu els repartidors comencen a fer la feina. Si és del vespre, els lectors i subscriptors poden comptar llegir-lo en havent sopat. Hi ha diaris que han extremat tant aquest prurit de complir amb la tradició del retard, que no han sortit fins l'endemà. Causes? Les linotips, els repartidors, defectes d'organització, manca d'entrenament, l'avaria consuetudinària a la màquina...

Ara, però, ens trobem davant l'anunci d'un record que s'intenta batre. *La Nau* ha vingut dient que des de primer de maig comptarà amb impremta pròpia. Tothom, comptant amb la tradició, podria esperar-se que en tal dia *La Nau* sortirà pel cap baix a quarts de deu de la nit. Doncs no. Ni a quarts de deu, ni tan sols a les set com els altres dies. *La Nau* el primer de maig en estrenar la seva impremta, sortirà set hores abans que el altres dies. El seu director ens ho anuncia: «Sortirà a migdia, a l'objecte que els obrers de la impremta puguin celebrar la festa del treball.»

Si aquest rècord es batut, caldrà certament proclamar-ho ben alt.

Els malèvols, però, que sempre en tenen una per dir, fan un somriure sorneguer i diuen:

— Deurà ésser el número del dia abans!

La quasi-imminent aparició d'«El Matí»

Un amic nostre, si li demanaven quan sortiria *El Matí*, solia respondre:

— Un any d'aquests.

El mateix amic, ara, contesta:

— Un mes de aquests.

I fins preveu que, passant per les etapes necessàries, podrà dir la data fixa en què sortirà el primer número.

* * *

Davant del pis de la Rambla de Canaletes.

— Mira: el rètol d'*El Matí*.

— Ah, el diari catòlic català? ¿I vols dir que sortirà cada dia?

Coses d'En Foix

«Fa molt poc temps, en un cafè luxós un grup de sis o set «intellectuals» — obesos, artrítics — rebien, en riallada incivil, l'abominable acudit que un d'ells recontava d'un molt jove atleta que acabava d'entrar. Tan incivil va ésser la riallada, tan «intellectual», que l'«acusat» va endevinar l'allusió. Un petit moviment muscular, una pressió breu dels punys em va fer compendre que sota l'hàbit de ciutat «uns muscles havien somrigut». La ironia de la força vencia la maledicència.»

Tot això ho explica J. V. Foix en la revista *Excursionisme*.

Un ocell ens ha vingut a donar les ilustracions de la història. Entre els obesos hi havia Sebastià Gasch i Josep Maria de Sagarra, i entre els artrítics, els *falleros* Perucho i Chabàs. L'atleta era Josep Maria Batista i Roca.

Tot això, dit sigui, com diu *El Noticiero*, «con el debido respeto».

Oh, Conferentia Club!

L'anècdota del dia.

Un dels que viatjaven amb Madame Heriot en el yatch «Ailée» va preguntar al fill gran de l'Eusebi Bertrand i Serra i a l'acabalat fabricant de lones Sr. Sans on queia una antiga església romànica amb un claustre molt interessant que li havien dit que es trobava a Barcelona. Un saltataulells els hauria respost de seguida que es tractava de Sant Pau del Camp. Però, quan s'és del bo i millor de la societat barcelonina, es tenen idees més clares i exactes... sobre les marques d'autos.

Van consultar-ho ells amb ells, i va concloure el Sr. Sans:

— Ah, sí! vol dir aquella que tinc davant del magatzem! — i el van acompanyar a la nova església de Sant Josep Oriol, que és obra del Sr. Sagnier.

El viatger no se'n sap encara avenir. Fins i tot (tan increïble ho troba) es pensa, a estones, que li volien fer una brometa.

Oh, Conferentia Club, quin servei que faràs!

El nom no fa la cosa

El notable escriptor de teatre i poeta Josep M.ª Massó i Ventós, que s'encarregarà de la crítica teatral d'*El Matí*, diari catòlic del segle xx (no precisem any), és com tots sabeu un home molt distret i d'aquells que es sobten.

Això ha donat lloc que li hagin passat es deveniments que ell mateix diu que un dia en farà una comèdia.

Per exemple, la primera vegada que va anar a París, en època que encara no hi havia taxis, va dir, tot just arribat, per a cridar un cotxer de fiacre:

— Cochon!

No hi va haver pinyes, però sí unes llarques explicacions, durant les quals l'autoritat de Cambronne va ser molt citada per a fonamentar els punts de la discussió diplomàtica.

Nota curiosa

En Salvat, pare de l'ex primer actor de Novetats, tenia una botiga de música. Era a més empresari i director suplent del Liceu. Home de molts oficis.

A més, durant la seva joventut, havia tocat la trompa. I un dia, cap a les velleses, explicava a un seu amic, amb certa melangia:

— Veges com són les coses! L'altre dia vaig trobar la meva trompa a les golfes; feia quaranta anys que no l'havia tocat. Jo que sí que l'agafo i vaig per fer un fa; i, mai diries què va sortir?

— No sé, un do?

— No — digué en Salvat amb tristesa —, un escarabat.

Ignorància

Ponderant la ignorància d'un cert subjecte, deia un dia el músic Quintes.

— Imagineu-vos si és ase, que no fa gaire que em va preguntar si Jesucrist havia nascut abans o després de Jesucrist.

Un exordi d'En Lluhí Rissech

Tothom sap la història d'aquell orador que, dirigint-se a un públic de Sabadell, va començar: «Fills de Terrassa.» Tots, també, sabeu la resposta que li va fer un del públic. Més val no repetir-la.

Però l'eximi orador de l'Esquerra, En Lluhí Rissech, una vegada, per allò que diuen que de vegades s'endormiscava Homer — va començar d'una manera encara més brillant.

Feia un mítin a Santa Coloma de Gramanet, i en donar començ a les seves paraules, digué, dirigint-se a la multitud bocabadada que ho va recollir entre xiulets i rialles:

— Colomins!

L'Emili Junoy vist per un infant

També per aquells temps, o un xic abans, don Emili Junoy, en el pinacle de la seva glòria, viatjava pels pobles resolent paurores qüestions socials i portant amb la seva vèrbola simpàtica un xic d'optimisme al cor dels humils.

Un dia va assistir a un acte organitzat a Calella pel partit. En baixar del tren l'esperava una gran munió de gent. Homes i dones aplaudien i agitaven mocadors; sonava una xaranga i esclataven coets. Don Emili saludava amb tota la simpatia que Déu li havia donat, i que és molta. En una paraula: era una apoteosi.

De sobte, durant un silenci que va durar uns quants segons, va sentir-se una veu clara d'un infant que deia a la seva mare:

— Mare, mare: porten un *negrito*!

L'apoteosi va esguerrar-se.

Aventures d'En Marsillach

Un bon dia, En Marsillach, o per herència o per rifeta va trobar-se entre mans una suma un xic respectable de diners. Què fer-ne? No va trobar res més divertit que llogar un secretari i fer un viatget a l'illa de Mindanao, que és, com sabeu, una de les Filipines.

Arribats allí, ell i secretari, van córrer pels boscos verges i van tastar els fruits del tròpic. Observaven els costums dels indígenes i prenien notes del que els semblava curiós; i també s'ensopien i passaven llargues estones dormint. En una paraula, feien el que faria qualsevol al seu lloc.

Però el diable, que és un gran autor còmic, va entretenir-se a bastir una farsa que tingués per actor principal a don Adolf.

Els va dur — amb una mà invisible — fins un lloc on hi havia un mercat d'esclaus d'ambdós sexes. Allí, per una suma posada a la raó, podien adquirir la propietat d'un cos i una ànima d'home o de dona.

Entre la pila de greix que allí es venia, sobresortia una noieta d'uns quinze anys.

Esvelta com un bambú
i pàllida com la lluna,
que tenia la carn d'una
consistència de cautxú,

com diria algun poeta d'aquelles terres.

Ara bé: don Adolf, amb una generositat admirable, va decidir salvar la donzella de la barbàrie i dur-la a Barcelona, on li ensenyaria de fer articles periodístics. És a dir, la redimiria.

A fi i efecte d'això, va comprar-la; l'hi van donar, la va pendre per un braç i la va dur a la seva tenda de campanya (oh, record dels temps bíblics!) i allí, després d'haver sopat a la manera augusta i sòbria dels patriarques, va intentar d'explicar-li les bones intencions que tenia envers ella. Com que no s'entenien parlant, don Adolf Marsillach va intentar explicar-se per signes, i la noia, salvatge al cap i la fi, va trobar-los alarmants i va fugir i enfilar-se dalt d'una palmera.

El generós redemptor i el seu secretari amb canyes intentaren fer-la descendir, com si es tractés d'una mona fugitiva; però va ésser inútil. Consternats, van deixar al peu de l'arbre un plat amb llaminadures, a guisa de parany, però ella, un cop les hagué menjades, tornà dalt de l'arbre i no hi hagué manera de desniar-la d'allí dalt.

A l'últim don Adolf i el secretari, tristos i pansits, van haver-la d'abandonar, la desagraïda. Encara deu ésser-hi. Si us interessa, aneu-hi, però mireu de tenir més sort que ell.

El nostre amic Marsillach explica sovint l'anècdota i diu que si Déu li dóna temps i vida en farà una novella.

En Pujols detective

Un periodista jove, ben plantat i conquistador explicava, fa pocs anys, la més original de les seves conquistes.

— Imagineu-vos que vaig pendre l'exprés de Madrid; arribo; veig la dona, li parlo, ens expliquem, renyim i al tren següent tornava a Barcelona!!

I En Pujols, que era de la tertúlia, va dir aleshores:

— Home, ja sé qui és.

— ...?

— Sí; la dona del cap d'estació.

En Pujols i els difunts

L'il·lustre filòsof de Martorell té una aversió decidida a l'espectacle dels morts. Així és que, quan va a fer visites de condol quan encara tenen el difunt de cos present, en passa via com gat sobre brases. Amb tot, no pot esquivar-se del compliment que solen fer en aquests casos i que consisteix en convidar-nos a la contemplació del cadàver. Ell sempre s'hi nega amb excuses variades i sempre enginyoses. De vegades la cosa agafa unes proporcions grotesques bastant notables. Com és ara aquest diàleg que va anar així:

— No el vol veure? — van fer-li els de la casa.

— Gràcies; ja passaré un dia d'aquests — va contestar polidament el nostre gran savi.

I va fugir corrent escales avall.

En Moragas i l'Ambròs Carrion

En Moragas i l'Ambròs Carrion «estan polítics» d'ençà que l'Ambròs Carrion estava per estrenar el seu *Bernardo del Carpio*.

— L'obra fallarà — va dir En Moragas a l'Ambròs Carrion —, perquè, fixa't-hi: serà «La espada de Bernardo por la carabina de Ambrosio.»

D'aleshores ençà van quedar freds.

Un dia, vaig agafar un taxi i vaig dir al xofer:

—Al Català!

L'home va fer amb el cap un signe de intel·ligència, va agafar el volant, i tras, tras, tras, Passeig de Gràcia avall. Vam arribar a la Plaça de Catalunya i en veure que el xofer tombava cap el carrer de Fontanella em vaig creure en l'obligació de demanar explicacions sobre el capriciós itinerari:

—Cap on anem?

—Al Palau de la Música Catalana, senyor...

—Us agraeixo la bona intenció—vaig dir-li—però em sembla que jo volia anar al Cafè Català...

Un cas semblant m'ha succeït algunes vegades amb gent potser no tan obligada com un xofer de taxi a conèixer la topografia urbana. El fet però és simptomàtic. Vol dir, probablement, que la majoria de barcelonins no tenen notícia de l'existència del Cafè Català. I això és de lamentar, tant des del punt de vista dels propietaris de l'establiment, com dels mateixos barcelonins.

Si jo conegués Marsella, o Nàpols, o El Caire, us diria que el Cafè Català té l'aire, el perfum i el sabor de qualsevol dels cabarets dels grans ports de la Mediterrània. I qui diu de la Mediterrània, diu de tot el món, perquè el Cafè Català, sobre un fons inconfusible de localisme, accepta i absorbeix tots els aires internacionals, estrangers, llunyans, que li arriben per aquesta gran porta oberta allà baix, al capdavall de la Rambla; aquesta gran porta oberta de cara al mar... El Cafè Català fa una mica d'olor de quitrà i de feixos de corda mullada.

Quan arriba un barco—allò que sa'n diu un barco—ho coneixeu, a Barcelona, primer, per les seccions marítimes dels diaris, després, perquè els desgraciats contrabandistes del cap d'avall de la Rambla us ofereixen els paquets de "Cammel" a un preu absolutament satisfactori, i, finalment, perquè al Catalã hi ha molta animació.

* * *

El Cafè Català és demòcrata en el sentit que en un moment donat us hi podeu posar en mànegues de camisa, sense que ningú s'esparveri. Si aquesta crònica donés lloc a escriure reflexions profundes, ara diríem, per exemple, que en aquest país hem confós moltes vegades la democràcia amb l'anar en mànegues de camisa. Però això no fa al cas. Es molt més interessant d'explicar, fet i fet, que al Català hi ha un cambrer que es diu Figueres. Es un home d'uns cinquanta anys, alt, simpàtic. M'hi vaig fer amic de seguida. Al primer whisky que em va servir, ja vàrem confraternitzar. Al segon, ja ens féiem confidències. Al tercer, el company Figueres no va poder-se estar de reproduir-me el discurs que, dos dies abans, havia fet a la Societat de Cambrers. Es tractava d'explicar als camarades la gran necessitat que tenien, en vistes a l'ofici, de conèixer idiomes.

—Amics i companys—es veu que els va dir En Figueres—. De llengües i de dones, com més en coneixereu, millor; com més en practicareu, millor. Però això no us ha de fer oblidar que tan en el ram de les dones com en el de les llengües, hi tenim una mare. I aquesta mare ens la tenim d'estimar per damunt de tot...

En aquestes ocasions, el company Figueres solia servir una quantitat de whisky molt apreciable.

* * *

Uns quants anys enrera, al Cafè Català sempre trobàveu dues o tres noies que encara no feia una setmana que les havien deshonrat. Ara, naturalment, els costums s'han complicat qui-sap-lo i tothom, començant per la policia, vigila una miqueta més. De totes maneres, les noies del Català s'han distingit ara i sempre per ésser un prodigi de candor. Generalment, totes parlen murcià i sempre tenen entre la parentela algun individu que ha col·laborat eficaçment a la construcció del Metro.

Un dia, se'n va presentar una a la direcció. Venia disposada a treballar, a fer de tanguista.

—L'acceptem—li van dir—; però ja sap, senyoreta, que haurà d'alternar?

—No hi tinc cap inconvenient.

Dos dies després, l'encarregat d'aquestes funcions li dedicava el gran escàndol:

—Però, com és que ahir no va venir?

—Com que em van dir que tenia d'alternar...

—Bé, i què?

—Oh, jo em pensava que això de l'alternar volia dir treballar un dia sí i l'altre no...

Els darrers temps de la guerra, com tothom sap, coincidiren amb una època de gran abundància per a la ciutat de Barcelona. Els diners anaven a dojo i la gent es dedicaven a divertir-se amb un remarcable entusiasme. Els propietaris que llavors hi havia al Català es van mirar el panorama de la disbauxa barcelonina, i van dir-se:

—Ha arribat l'hora de donar a l'establiment un aire una mica distingit...

Com a primera providència, obligaren a les noies de la casa a posar-se, totes, barret. La majoria d'elles no n'havien portat mai, ni falta que els feia. La innovació, per tant, oferí un espectacle d'allò més suggestiu. Cap a les darreres hores de la nit, haurieu pogut veure les noies del Català, ja una mica cansades, tirar-se el barret endarrera, com els clàssics jugadors de manilla el diumenge a la tarda. Algunas, que volgueren posar a to les seves maneres amb la nova indumentària, corresponien a les salutacions dels clients ben educats amb una espléndida barretada:

—*Adiós señor Eduardo*—i amb la mà dreta es llevaven el barret a una alçada prudent.

* * *

La nit d'un dissabte constitueix sempre al Cafè Català un espectacle que val la pena de no deixar-se perdre. La sala és gran i està plena d'una clientela bigarrada i contradictòria. Pagesos de Granollers, saltataulells de la Portaferrissa, mariners de Noruega, i soldats de la Barceloneta. La música fa sempre un gran estrèpit, tothom balla amb molta violència, hi ha una fumera grisa i espessa. Les americanes blanques dels cambrers evolucionen en mig del festival com les veles de las barques en dia de tràngol. Tothom crida alhora: en català, en alemany, en andalús, en holandés... Les noies fan unes grans rialles que, com un ganivet ben esmolat, esqueixen per un instant la cortina melòdica del metall del jazz. En una taula, quatre mariners que han baixat del mar del Nord carregats de bacallà, beuen xampany i pessiguen les cames molsudes d'unes senyoretes. Aquests quatre mariners són uns senyors importants, els que menen el barco. S'han vestit de paisà i la roba civil sempre els va una mica baldera. Tots porten un barret fort que oscilla en tots sentits sobre la bola del cap ros i despentinat. Hi ha vespres que els barrets forts del Català arriben a formar un paisatge obsessionant.

A mesura que la nit avança, la cosa es va espessint i caldejant. Hi ha algun moment en què no us vindria gens de nou que el sostre de la sala saltés com la tapadora d'una cassola en plena bullidera. Es la gran hora de la casa. Dos mariners s'emporten un company, mig arrossegant-lo, com si duguessin un ninot de roba. Un altre ensenya el braç amb un complicat tatuatge i una noia fa uns grans esgarips de felicitat. En un recó, un parell d'amics es claven bufetades. La música toca encara una mica més fort, i tot acaba bé.

* * *

El Català té, també, els seus moments de calma. A les tardes, per exemple. En aquestes hores, el públic es composa de quatre forasters desorientats i mitja dotzena d'estudiantets de primer curs. Van molt ben pentinats, tenen la vista un xic esverada i fan olor de dispesa del carrer d'Aribau. Les noies els tracten amb aire maternal i sempre en distingeixen una mica un d'ells que està bojament enamorat. Es en aquesta hora que, de vegades, En Josep Pla es deixa caure al Català. Generalment, ve de donar un tomb pels volts de les Drassanes per tal de pair la conversa que ha tingut amb el frare Miquel allà dalt, al darrer pis de can Cambó. En Josep Pla va a fer-la petar una mica amb el mestre Demon, que, en aquesta hora, entre foxtrot i one-step, sempre té un moment per a les amistats.

Quan el mestre Demon us veu arribar, salta de la tarima com una mustela i ve corrent cap a vosaltres, amb la mà dreta estesa per a tallar el vent i amb el cap un xic decantat cap a l'esquerra. Us fa una acollida tan recordial que sembla que s'hagi de morir d'alegria. Quan esteu una mica calmats us fa seure a la taula del recó, vora de l'orquestra, i us dóna conversa. De tant en tant, s'enfila cap el piano i us deixa sentir les primícies d'un numeret que està fent. Mentre executa amb el cap ensorrat entre les espatlles, i amb les mans que fan uns salts de bestiola ferida sobre el teclat, encara té temps de girar la cara i d'adreçar-vos una rialleta interrogant.

—Què us en sembla?

—Que està molt bé home...

Generalment, tota la música del mestre Demon està bé. A còpia de beure whisky, de fumar cigarretes angleses, de portar ulleres de carei i de tractar-se amb capitans de barco americans, el mestre Demon ha acabat per fer autèntica música de jazz. A casa seva té una gramola que no para en tot el dia d'escampar pel pis aires de Jack Hilton i de Paul Withemann. Només l'aturen el temps just que la família es pren per a dormir.

De tant en tant arriba al Català un senyor prim, vestit de negre, sempre una mica per afaitar. S'adreça a En Demon i li diu, amb un aire desolat:

—*Maestro, aún no se acuerda usted de mi?*

Es un literat del districte V que li té entregat un llibre per a una opereta. Tots els literats del districte n'hi han portat un. En el quarto dels mals endreços del cafè, el mestre Demon té aquells sis o set mil llibres d'opereta per a musicar. El mestre Demon és un sant home i no té un no per a ningú...

* * *

Entre el personal femení de la casa hi ha una figura remarcable. Es una tanguista que hi va entrar en la seva primera joventut i que, actualment, ja és àvia. Els seus records de família i els altres, van íntimament lligats amb la història del local. Actualment representa el paper una mica fatigant de la tradició vivent. Les seves companyes, més joves, poden veure en ella, tot d'una peça, el passat, el present i el futur de l'ofici... Algunes, no obstant, en lloc de lliurar-se a aquestes reflexions, s'han vingut dedicant a una diabòlica activitat: consisteix a marcar amb un ganivet, sobre una taula de fusta, totes les dates en què l'àvia estrena un vestit. La història trista de la seva elegància, quedarà eternament impresa sobre aquell moble.

—Però per què ho feu això?—vaig preguntar a una de les encarregades de la curiosa estadística.

—*Pues mira; para divertirnos!*

I en dir això, va ensenyar les seves dents, blanques, brillants, amb una mica de ferocitat.

JOSEP MARIA PLANES.

Per què no voleu?

Si els catalans fóssim una altra gent, ara jo em complauria a fer un elogi de l'aviació a base dels perills que hom pot trobar, si vol, en aquest alat procediment de transport. Els gorgs i les correnties aèries, les genialitats dels motors i les dificultats dels aterratges, si exagerava una mica, em fornirien bon material per a convèncer d'alçar el vol una gent de tarannà orientat cap al risc. Però està comprovat que som un poble feble i mansoi; puix que fins que ens ho retreguin els que més obligació tenen de callar (o de donar l'exemple). Serà escaient, doncs, que l'elogi es decanti vers les dolçors tranquilles del deport aeri. Així, potser, serà més eficaç per a la majoria, amiga del confort; i em refiaré que la minoria d'enamorats del risc no es deixaran esverar per la comoditat i empendran el vol de totes maneres—almenys aquells que no es trobin, com els ocells dintre la gàbia, aturats per obstacles més sòlids que el desmenjament o la temença.

Val a dir que els plaers tranquils que hom pot trobar per l'aire són elevats, tant com físicament, espiritualment i que, si no empenyen precisament vers l'heroisme, tampoc no són de mena abaltidora; i així ningú no s'ha d'avergonyir de recercar-los, sinó tot al contrari. Hom pot trobar-los fàcilment. Trieu un dia clar i un bon taxi. Feu-vos dur al Prat de Llobregat i, més concretament, al camp d'En Canudes. I si abans us heu posat d'acord amb aquest aviador excellent o amb alguns del seus amables companys, respecte el vostre bateig aeri, no trigareu a sentir-vos bellament transportat.

Tal vegada, en arribar al camp, ja trobareu el biplà fora de l'hangar, el pilot al seu lloc, el motor espetegant i una certa expeetació animadora en un grup de visites. Els minyons afables que tenen cura de la installació aviatòria vindran a oferir-vos, fades providents, una gabardina que us protegirà dels esquitxos oliosos, unes ulleres hermètiques, un casc de cuir molt semblant a aquell sota el qual Lindbergh va travessar l'Atlàntic.

Pugeu al vostre lloc, i us trobeu divinament i blanament assegut, i envoltat per la remor eixordadora del motor, la qual comença ja a treure-us del món. Perquè, de dins estant d'aquell soroll imperial, us sembla que les coses de la terra hagin esdevingut insonores; i així tot el que us volta comença a fer-se vagament irreal. La realitat de l'avió en canvi, s'aferma i ja no us vaga de trobar-lo frèvol, com tal vegada heu fet en pujar-hi.

L'hèlix volta i encara no heu tingut lleure de pensar en un possible accident. Ara ja no podreu, perquè l'única por que teniu es la de no poder arrencar mai. Comenceu a moure-us per la terra dura, i teniu solament angúnia per si no us podieu alçar. Us sembla impossible que les rodes abandonin la terra abans que l'aparell atenyi els arbres que es drecen a la vora del camp. Però aviat se us desplaça estranyament el punt de vista, i heu de decantar-vos i mirar avall per veure aquells arbres que us havien semblat un obstacle. Els veieu molt petits i, mirant enrera, veieu els hangars com dues capsetes i el camp d'aterratge com un hortet extremadament pueril. No teniu, és clar, ni la més lleu sensació de vertigen.

Si alceu el cap i mireu entorn vostre, l'assegurança que teniu s'agença amb la sensació d'una immòbil serenitat. Per a adonar-vos que pugeu, heu de mirar com el món s'empetiteix; per a adonar-vos que avanceu, heu de mirar com el món passa, molt lentament, per sota vostre. Us sentiu com un déu que plana per damunt les impureses de la terra—un déu amb minúscula—, és clar, que té la gràcia de combinar la divinitat amb la modèstia. Així la vostra ascensió us emancipa del món, però no us fa pas menysprear-lo. Al contrari: si el torneu a mirar amb el vostre esguard divinal, us hi encisareu meravellosament.

Totes les impureses de la terra han desaparegut. Ho veieu tot net, retallat, d'una geometria deliciosa. La geografia se us presenta amb una realitat profunda i turgent. El prat és un aplec bellíssim de rectangles verds i rogencs. El poble no té cap casa que no sigui bonica ni cap carrer que no es mostri avinent. La costa escumosa ondula de veres, el riu argentat serpenteja de veres, i la grandor de la ciutat es fa comprenedora.

Us sembla que tot just heu començat a mirar quan el món ja es torna a engrandir. Si mai pensàveu que la devallada us forniria una mala impressió, ara teniu una sorpresa agradable. El camp d'aterratge se us acosta de pressa, però el vostre pes troba sempre el suport de l'avió; és possible que fins que aquest us sotraguegi en lliscar pel camp terrossenc, no us adonareu que heu tornat a la terra. Durant el descens, amatent a gaudir-vos-en, no us ha llegut tampoc de pensar que podríeu acabar en accident, i en el cas d'una desgràcia, us hauríeu trobat avariat o en una altra vida tal vegada millor, sense tenir temps d'esglaiar-vos-en. I quan salteu de l'aparell, ni tan sols se us acut de pensar que heu esquivat un perill. Els vostres sentiments són tots de gratitud i els vostres desigs de repetir; i us endueu del camp una alegre exaltació d'esperit que us dura encara quan retorneu als vostre capficaments terrenals.

Un simple vol de pocs minuts us dóna la fermesa exaltada i la joiosa serenitat d'un déu, us forneix el domini i la comprensió del món, i us deixa un record i un desig agradables. Tot això—cal no oblidar que la característica més nacional és l'estalvi—a un preu que gairebé tothom pot pagar. Es ben estrany, doncs, que els meus amics de l'Aero Club de Catalunya s'hagin de queixar encara que el nostre públic no es mostri gaire interessat a volar. Per què no voleu? No hi ha excusa. Si no voleu en unes tals condicions, és ben bé perque no voleu.

C. A. JORDANA.

L'APERITIU

Els llibres i el bar. — L'altra setmana parlava d'una associació d'idees i de sentiments entre els anuncis lluminosos i les excel·lències del bar. Aquesta associació, més forta per un cantó i més estirada pels cabells per un altre, la veig entre les invencions que es fan a base dels alcohols i les invencions que surten de les impremtes.

Ara mateix acabo de veure una vitrina de novetats bibliogràfiques; llibres amb cobertes de paper de tots colors, amb jocs de lletres que tan aviat són severs i discretíssims, d'un aire notarial — l'adjectiu «notarial» és el més just per qualificar la severitat i la ponderació de les coses —, i amb altres jocs de lletres, excèntrics, irreverents, com si el llibre portés una careta de pallasso, o un maquillatge de «girl». Les cobertes de paper donen al llibre un cert aire de cosa passatgera, que és l'aire que tenen les coses del dia. Amb els llibres passa com amb les robes de les dones i amb tota mena d'estris familiars. Abans es feien llibres amb cobertes d'una pell que no es destruïa mai, acostumaven a ésser gruixuts i tenien l'estómac ple d'unes idees que pel cap baix duraven cinquanta anys. És el mateix que passava amb les noies de les cases riques, que quan es casaven es feien unes camises que duraven per tota la vida. Eren unes camises poc gracioses, però sòlides, d'un fil sense contemplacions; ara hi ha camises que ocupen menys lloc que un mocadoret de butxaca, són fascinants, damunt de la pell provoquen el paroxisme, però duren com l'amor o la fidelitat de moltes persones que les porten. Avui dia tot té un aire excitant, llampant i graciós, però amb un nervi efímer, amb una condició d'ala de papallona. I això mateix s'endevina en les cobertes dels llibres de les vitrines. Les lletres cerquen contactes allucinants, un cert confusionisme d'indústria metal·lúrgica, de pomada de perfumeria i de paisatge inexplorat. Hi ha veritables troballes, títols truculents, papers ajustadíssims, elegàncies perfectes. Fixeu-vos en una vitrina de novetats bibliogràfiques, i la idea d'un bar ben servit se us acut al pensament. Els artistes que estan al servei dels editors tenen alguna cosa de l'instint diabòlic dels «barmen». Un llibre és un poliedre de color. Imagineu una copa en forma de llibre, doneu — amb la imaginació sempre una mica excitada — aquella líquida majestat d'una copa colorida al paper banal, desesperadament industrialitzat de les cobertes del llibre, i aneu mirant... La vitrina és aleshores un servei de copes ben preparades, ingerir totes aquestes copes és una labor penosíssima; extraure tota l'essència alcohòlica d'aquests milers de pàgines impreses pot constituir una calamitat sense remei, una embriaguesa contra la qual no podrà res tot l'amoníac del món.

I és precisament aquesta diversitat de cobertes, aquesta audàcia de colors, aquesta heterogènia associació de lletres, tot en un sentit efímer, de cosa oblidadissa, allò que dóna a la parada de llibres la sensació de les begudes glaçades, picants, policolors, de gust que no s'acaba de definir ben bé, de convergència i de confusió de coses... begudes d'a peu dret, que entren més aviat pels úlls...

Per això també molts llibres d'aquests només es tasten, es poden descobrir somiant, tocant el violí, mastegant una «boquilla» de celluloide parlant de les coses més banals, amb una manca de sinceritat sense cap transcendència. De tant en tant, dintre les cobertes més escandaloses hi ha unes pàgines profundes, hi ha un llibre de primera... és un cocktail ensopegat, és una bona dosificació, un moment genial del barman.

Abans els llibres que sortien de les impremtes, i es relligaven a mà, i es gravaven al foc, i només els compraven mitja dotzena de persones, tenien tot un altre aire.

En primer lloc la fantasia dels editors era limitadíssima; durant anys i anys només es feia un sol tipus de relligadura; les lletres tenien una monotonia solemne, de la millor qualitat. Avui dia veure una gran estiba de llibres plens d'artritisme, feixucs d'obesitat, amb unes cobertes d'un pergamí etern o d'un cuiro inalterable, dóna una sensació ben diferent a la d'un bar a l'americana; a mi em fa pensar en un celler antic, en una d'aquestes caves que hi ha a la província francesa, on es troba el bon «armagnac vieux» i la «fine» sense concessions, d'una legitimitat que no crec que sigui cap excés qualificar de sublim.

Les bótes totes iguals de per fora, sense altra elegància ni altra fantasia que un perfum intens de ponderació d'integritat de seny indestructible, aquestes grans bótes que dormen en un ambient fresc, de teranyines i d'ombra... Imagineu una vitrina plena d'infolis amb totes les cobertes iguals, unes cobertes d'aire monàstic i feixuc; aquesta vitrina resultaria irrespirable, la mirada s'ompliria de llàgrimes davant d'una parada així... i malgrat això, mentre passen les fantasies del barman, el vell convac cada dia agafa més prestigi; per això els bibliòfils, amb tota la ferocitat del bibliòfil, amb tota la inhumana passió del bibliòfil, aquells que passen el dit tremolant damunt les planes d'un incunable com si toquessin la galta d'una princesa oriental, el bibliòfil res més que bibliòfil, em fa l'efecte que és un dels éssers més horriblement sensibles, un dels homes més atacats per aquell sensualisme afinat i cruel, que no comprenen, naturalment, ni els poetes ni els tramvies que passen per la Rambla.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

OFICINA INTERNACIONAL DE PATENTS I MARQUES
Josep Torre de Mer Sanromà
Advocat
Balmes, 66 • Aragó, 225 • Telèfon 70873

GRAVATS TIPOGRÀFICS • BADAL I CAMATS • París, 201. Telèfon 74071

PITARRA

L'amic Puig i Ferrater, amb l'amabilitat que el caracteritza, ens ha fet l'honor d'encomanar-nos l'estudi de la vida i obres del cèlebre Pitarra, que, formant part integrant de la sèrie de vides de catalans illustres del segle XIX que publica la casa Proa i la "Biblioteca a Tot vent", publicada per la mateixa casa, i nosaltres hem posat de seguida mans a l'obra i fil a l'agulla, per tal de correspondre el més dignament que puguem a la importància del càrrec que hom ens ha confiat, perquè no cal dir que considerem més que important, importantíssim, el coneixement de la vida i obres dels catalans que ens han precedit immediatament en l'ús de la paraula i dels fets, en la història de Catalunya, perquè no sols ens donen la clau i el camí de les relacions amb els dels catalans del segles passats, sinó la clau i el camí del que nosaltres i els nostres successors, nascuts o per nàixer, puguem fer i desfer en bé o en mal de la nostra molt estimada terra.

I res ho demostra més que després d'haver fet els estudis previs i preparatius per escriure la vida que se'ns acaba d'encomanar, hem arribat de seguida a la conclusió sintètica de què la valor més alta del nostre Pitarra, fundador del nostre teatre, és la significació històrica que té, fins al punt que si hem deduït que la valor i importància literària i poètica del nostre biografiat, no es pot comparar ni de lluny ni de prop, a la de molts altres artistes de Catalunya i de fora de Catalunya; en canvi la seva posició de literat, d'home i, sobretot, de fundador teatral català, en el joc històric de la terra catalana moderna, té una significació excepcional que molts pocs tenen, perquè ens descobreix gran part de la fisiologia de les entranyes de la continuació i formació de la història nostrada.

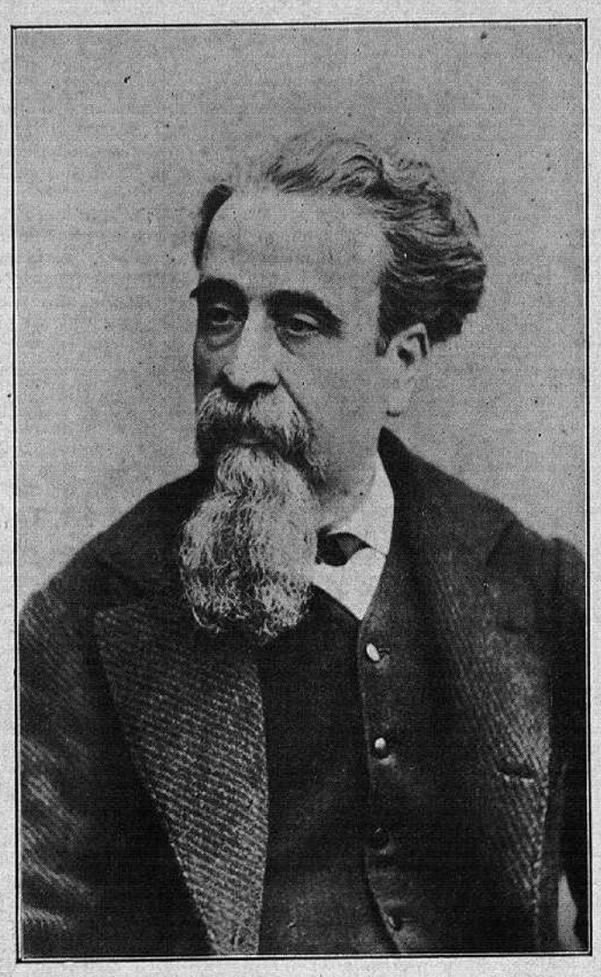

FREDERIC SOLER
més popular pel seu pseudònim de SERAFI PITARRA.

Si per exemple i sense anar més lluny, del nostre Mossèn Jacinto Verdaguer hom en podria escriure estudis crítics que farien veure la valor sublim de la seva obra artística i no se'n podrien escriure gaires pàgines dedicades al seu sentit històric en la vida general del poble català modern, fora, naturalment, de la significació essencial del seu sentit artístic en el desenvolupament de l'ànima que ens aguanta, del cèlebre Pitarra, malgrat haver pres una part relativament reduïda en els nostres moviments generals culturals i polítics, perquè com els nostres lectors de la Biografia podran veure, la seva actuació fora del teatre va ser molt limitada, si hom no en pot fer un estudi pregon, com dèiem, com a creador d'obres d'art, se'n pot dir molt i molt pregon, respecte a la significació històrica de la posició i intenció amb què va produir la seva obra literària teatral, en relació al moviment general de l'època, perquè nosaltres en la Vida que li escrivim, per encàrrec i en les hores que en deixen lliures els altres treballs que fem en holocauste a la terra catalana, demostrarem que la fundació del teatre català va ésser no sols una reacció violenta i despietada contra els primers intents de la recatalinització nostrada, per tal de restaurar o continuar la història antiga o més ben dit medieval de Catalunya, sinó una reacció contra dels partidaris d'aquesta mateixa catalanització, fins que aquest moviment amb l'empenta que portava, esdevenint més fort i més imperatiu que el mateix Pitarra i les seves intencions, el va dominar i el va fer claudicar en tota la línia, fins al punt d'arribar-li a fer demanar els sufragis del mateix partit catalanitzador, sense que malgrat això, el fundador del nostre teatre s'arribés mai a sumar ni afiliar al partit que el dominava a ell i a tota la nostra terra.

El cas del gloriós Frederic Soler, català fins a la moll dels ossos, és un exemple palès de còm se formen i s'entrelliguen els moviments generals dels pobles, de les contradiccions fonamentals que els presideixen i, sobretot, del profit que en treuen els que lluiten en pro o en contra del mateix poble, perquè l'autor del "Don Jaume el Conqueridor", de "La dida" i del "Ferrer de tall", és, com farem veure a tothom, en la seva Vida i obres, un dels casos més típics i assenyalats del favor que es pot fer a un poble, posant-se contra d'ell, de la mateixa manera que, com tots sabem de sobres, la història ens presenta mants casos de pobles que han assolit grans avantatges i grans destins, posant-se obertament contra dels propis herois que els han volgut afavorir, guiar i illuminar en el camí de la vida i de la civilització, i finalment patint i fins morint per ells i en mans d'ells han acabat per fer-los triomfar contra la voluntat inflexible del mateix poble rebec.

De tots els drames i comèdies del famós Pitarra no n'hi ha cap ni un de tan interessant com el de les seves lluites amb el partit català, ni en tot el seu abundós teatre podem trobar cap pas tan dramàtic ni tan còmic, amb tot i que les seves obres principals n'estan plenes, com els passos que va donar en trobar-se al bell mig del teatre de la vida real de l'època de lluites i combats en què va naixer, viure i morir, vencent i essent vençut, i del resum tant analític com sintètic de la seva existència sorollosa, en surt el resum que dèiem i anunciem, i que tan aviat com les nostres ocupacions ens ho permetin, ofrenarem a Catalunya i als nostres estimats lectors, per intermediació de la casa Proa, perquè se'n facin càrrec i aprenguin a considerar la importància humana de la nostra història.

FRANCESC PUJOLS.

NINGÚ NO VOL OR?

Una veu s'ha aixecat a París llançant als quatre vents aquesta pregunta llaminera: Qui vol or? La multitud, però, fa el sord i encara que sembli inversemblant no ha contestat ningú d'una manera afirmativa. En el segle dels grans «kracks» financiers, dels timos de gran escala, dels robatoris fantàstics, els mestres cantaires que trafiquen amb la finança, fa estrany que aquesta pregunta temptadora resti incontestada. I malgrat tot és així. Ni el govern francès, que ha de fer tants equilibris per mantenir l'equilibri financier de l'Estat, que està lligat amb Wàshington pel deute de la guerra, que està lligat amb Londres pel mateix motiu, no ha volgut escoltar aquella veu amable que li oferia «or» desinteressadament...

Qui ha donat aquesta veu? Qui havia d'ésser? un savi, un sentimental, un romàntic. Un químic illustre, M. Jollivet-Castelot, inventor de la fórmula infallible per a la fabricació regular i àdhuc industrial del preciós metall. No satisfet de la seva notable descoberta, M. Jollivet-Castelot féu pública la fórmula per tal que tothom pogués aprofitar-se'n, començant pel govern que en aquell moment — abril del 1927 — passava serioses angúnies financieres.

«He fet — deia l'eminent químic — una barreja íntima de 6 grams d'argent rigorosament exempt de tota traça d'or, de 2 grams de sofre daurat d'antimoni, d'un gram d'orpiment i 1 gram d'estany químicament purs. He sotmès aquesta barreja, com de costum, en un gresol al forn a 1.100 graus C., durant una hora, després he tractat la substància obtinguda amb l'àcid azòtic i aigua regal (àcid nítric barrejat amb àcid clorhídric). I bé. Les reaccions de l'or han estat absolutament netes.»

La descoberta de M. Jollivet-Castelot, tot i la seva innegable importància científica, no ha interessat ni l'Acadèmia de Ciències, ni la Sorbona, ni el Govern francès. Recentment tota la premsa parisenca llençava les campanes al vol perquè un savi naturalista havia descobert el mitjà d'obtenir maduixes elèctriques que venien a resultar a trenta francs cada una. I en canvi per la descoberta de la fórmula industrial de l'or el diaris francesos no han sentit ni fred ni calor...

Ningú no vol or? Els mestres cantaires, els timadors, els fabricants de «kracks» financiers, prefereixen, evidentment, robar-lo fet i no tenir la feina de posar en pràctica la complicada fórmula de M. Jollivet-Castelot...

MIRADOR a París

La fi de Montmartre. — Fursy, el «chansonnier» de la «chanson rose», que ha mort fa poc, pertanyia a la segona època de Montmartre. Del «Moulin de la Chanson» al «Chat Noir» s'ha perdut una gran quantitat d'alegria i de gràcia. En temps de Fursy tot el món, Montmartre inclòs, s'anava adulterant. Fursy, cal reconèixerho, es resistia a l'adulteració. Amb el seu gran barret negre, la seva xalina i la seva guerrera creuada, era, encara, una silueta típica del Montmartre clàssic. El somriure de Fursy tenia una certa naturalitat. Hi havia moments en què la seva insolència irònica, el to picant de la seva musa, eren d'una perfecció montmartresca. Per exemple, quan va cantar a Eduard VII, el rei «boulevardier»:

Te souviens-tu
quand tu t'apelais
De Galles?

Més tard, Fursy, tot i conservant la desimboltura de l'ofici, es va convertir en un «chansonnier» al gust dels petits burgesos. De totes maneres, no va arribar a posar-se al nivell dels estrangers que van a Montmartre en busca de pintoresc. Això últim és el que marcarà la fi de Montmartre.

Però, tornant al Montmartre clàssic, la crònica d'aquests dies ha posat d'actualitat un altre «chansonnier» que estava gairebé oblidat: Maurice Hallé, que ha tingut el seu últim fracàs. Hallé ha fracassat en intentar suïcidar-se. Maurice Hallé va fundar amb Jules Depaquit la «Commune Libre de Montmartre», el cabaret de «La Vache Enragée», i «La Foire aux croûtes», que és, com tothom sap, l'exposició que fan al mig del carrer els artistes de la «butte». Totes aquestes institucions són, doncs, l'obra d'un poeta i d'un dibuixant, que també era poeta. A «La Vache Enragée» Hallé cantava els seus poemes del Berry, breus notes líriques, sentimentals o somrients. L'americanització de Montmartre va expulsar el poeta del cabaret i de la «butte». Desterrat i pobre, Maurice Hallé ha volgut matar-se. Estava cansat de fracassos, i gràcies a aquest últim fracàs, continua vivint.

* * *

Raquel Meller al Palace. — Convindrà deixar registrada la decadència de la senyora Raquel Meller al Palace. La revista *Paris - Madrid* és l'experiment més avorrit, rural i sinistre que de l'espanyolada s'ha fet a l'estranger. El music-hall francès havia trobat una forma bastant divertida d'espanyolada. Consistia en una desfilada de noies nues, amb una *montera* de torero per tot ornament, i marcant, en caminar per les taules, un pas relativament flamenc; a aquesta desfilada en seguia una altra de noies també nues amb una mantellina de puntes, representant exactament les manoles, les nétes de «la femme nue de Goya», i les cigarrerres. Tota aquesta carn jove, de procedència anglesa, alemanya o francesa, donava un cert to de distinció a l'espanyolada. Però la senyora Meller, que en qualitat d'aragonesa és en el món la representació més autèntica de l'ànima misteriosa d'Andalusia, de l'amor tràgic de les nòvies dels toreros, del misticisme de les monges d'Albacet i d'altres productes nacionals, s'ha cregut en el cas de donar a conèixer la seva Espanya amb música del mestre Guerrero. El Palace ha saltat, doncs, de la gràcia indescriptible de la revista a l'avorriment de la sarsuela gran i del *género chico*. Molta jota aragonesa, molt manton de Manila, molt ball regional, molts refajos y molts vestits de camperols amb algun que altre bandoler. Tot plegat d'una pesadesa aclaparadora. Raquel Meller s'anuncia com l'animadora de la revista. L'èxit naturalment és per Mlle. Franconnay, una artista francesa que té idees clares sobre el music-hall, i una joventut sonrosada, alegre i vibrant, també de music-hall.

* * *

Fontbernat, acusador. — Procés en el Club del Faubourg sobre tres obres recents: *La Petite Infante de Castille*, de Montherlant; *Printemps d'Espagne*, de Carco, i *Valencia*, de Falgairolle. Diguem de pas que aquesta última obra sembla escrita en collaboració amb la Raquel Meller. En realitat, Falgairolle és una Raquel Meller amb barba rossa. Segurament per la seva barba de Sagrat Cor de Jesús — no li coneixem cap altre mèrit — Falgairolle ha arribat a adquirir entre alguns amics nostres una envejable reputació de gran coneixedor de la literatura espanyola i de la literatura catalana. Endavant.

Procés en el Club del Faubourg. Un acusador inscrit: el mestre Fontbernat. ¿Quina acusació sostindrà l'inquiet músic contra les tres obres literàries? Vaig preguntar-ho a un amic d'En Fontbernat.

— En el fons — em va dir aquest amic —, Fontbernat no sap concretament quina acusació formularà. Més clar: Fontbernat no ha llegit cap de les tres obres. Es tracta principalment de reivindicar el dret a l'oposició.

Considero que aquesta actitud del nostre admirat Fontbernat és nobilíssima. Explica, entre altres coses, aquesta frase seva:

— Jo sempre estaré desterrat d'alguna banda.

Això és: assegurarà d'una manera permanent el dret a no estar d'acord amb els altres. En Fontbernat, des d'un cafè del Barri Llatí, és l'acusador estable.

C. R.

París, abril.

albert
pelai, 44
sastre

MATCHS DE BOXA

Quan tot just la boxa començava a casa nostra — ens deia fa temps l'àrbitre Joan Casanoves —, recordo haver arbitrat potser un miler de combats sense que es produís un sol knockout. Més tard, tothom sap com els knockouts sovintejaven en els nostres rings i com aquests continuaren malgrat haver estat interdits els embenatges durs (*chatterton*) per deixar solamente entre els guants i les mans dels boxadors un senzill embenatge de tela (*velpau*).

I és que cada dia es boxa millor i, també, d'una altra manera.

Avui un match de boxa és cent vegades més dramàtic que quinze anys endarrera. Abans, àdhuc per als boxadors més assabentats, el combat de boxa tenía un caire més assenyat; el boxador tractava de boxar amb totes les regles de l'art; feia tanta atenció a l'ofensiva com a la defensiva; si era colpit més de dues vegades amb un mateix cop, se sentia com avergonyit de no haver-lo sabut evitar. Un match de boxa comportava, a més a més del treball físic corresponent, un rumiar constant, car el boxador entenía que no era una baralla el que feia, ans una competició esportiva en la qual la qualitat del joc, tant o més que la seva puixança física, li havia de donar la victòria. Quan era colpit durament es tancava en una defensiva a ultrança, convençut que no hi havia res més a fer. I els jutges en donar llur decisió afavorien sempre l'home que millor havia boxat.

El públic, tanmateix, es neguitejava sovint en presenciar aquells espectacles. Tenia sempre dubtes de si es tractava d'una lluita sincera o de quelcom prèviament arranjat. El mot «chiqué», importat de França, irrompia sovint a les boques. Hom no comprenia que quan un dels dos antagonistes rebia un cop l'altre no s'hi tornés de seguida, i això feia dubtar de les qualitats morals dels combatents. «La por va a mitjes», solia exclamar; o, en to mofeta: «No us féssiu mal!» Hauria preferit la baralla a la competició esportiva, per bé que, poc experimentat encara, dubtava de si el que volia podia ésser.

I tant com podia ésser! No va haver de viure molts anys per comprovar-ho. L'evolució va efectuar-se lentament, però sense desmais, i aquesta evolució sembla que ha arribat avui a una concreció definitiva. Cal creure-ho així per tal com ja no se sent dir allò de «A mi m'agrada que es peguin.» Avui qui va a veure boxa té la certesa que veurà pegar-se, que en aquest sentit el seu instint, l'home primitiu i salvatge que cadascú porta a dintre, restarà satisfet.

Tot és qüestió de modes. El mal és, però, que la boxa ha seguit en la seva evolució un procés a la inversa; devia haver començat per on ara és per a anar a parar a allò primer. No ens hi capfiquéssim massa: el temps es cuidarà de posar les coses a son lloc. Els amadors de la Violència amb majúscula es cansaran més aviat del que es creuen de llurs preferències. N'hi haurà prou que copsin el convencionalisme que per força ha d'imperar en un match de boxa per convèncer-se que llur ideal de violència no els pot ésser donat a tant l'entrada, i acabaran per afeccionar allò mateix que abans els enervava.

Que els boxadors d'anys enrera, seguint allò que ells entenien per boxa, adoptessin en el combat una actitud intelligent i que els d'avui, d'acord amb les preferències del gros públic, s'esmercin a batallar, no vol pas dir que aquells fossin millors que els d'ara, que els darrers àdhuc acceptant les convencions d'antany no els superin en tota línia. Més amunt ho hem dit: avui es boxa millor, però d'una altra manera.

Si el públic té avui el que volia en matèria de boxa, cal demanar-se si l'esport, allò que hi pot haver d'esport en les lluites del ring a càrrec de professionals, hi troba el compte. Definir-se en aquest sentit és ben difícil, i no serem pas nosaltres que ens atrevirem a donar una contestació categòrica, la demostració de la qual ens portaria a disquisicions massa intrincades perquè amb elles, ultra el nostre objectiu, abastéssim un fi pràctic. Creiem preferible assenyalar alguns contrasentits esmenables.

En primer terme cal fixar-se que si la boxa ha variat radicalment, els reglaments són els mateixos i idèntic l'esperit dels que tenen el deure d'interpretar-los. A més a més hi ha moltes coses no reglamentades que el sentit comú hauria d'imposar i que, no obstant, resten en l'aire. Els reglaments prohibeixen, per exemple, donar als boxadors altra cosa que aigua, però així i tot no és difícil comprovar a cada vetllada pugilística com, en moments donats, un petit flascó misteriós va a parar als llavis dels combatents, no se sap ben bé amb quin objecte. Hom sap, però, que l'éter us fa un cor nou de trinca, que l'alcohol dóna als sentits una fuetada estupenda, que la colla i l'estricnina són estimulants meravellosos, i que sota els efectes d'aquests i d'altres tòxics els homes es llencen enfollits l'un contra l'altre. ¿No fóra útil, i fins humanitari — un metge i un delegat de la Federació estan en funcions a cada vetllada — revisar el contingut d'aquests petits flascons misteriosos?

Acceptat sense discussió que la boxa no sigui l'art de la «self-defense», com tampoc «l'esgrima del puny»; admesa sense reserves le definició que vol que la boxa sigui «l'art de barallar-se amb els punys». Ara bé, ¿per què cal permetre que un boxador experimentat i en possessió d'un historial brillant sigui enfrontat a un principiant o a un home mediocre, batut ahir i abans d'ahir per contrincants inferiors al que hom tracta de donar-li? Concretament: ¿Per què fer boxar Lepesant, tot seguit d'haver estat batut per Alís, contra Logan vencedor d'Alís per knockout? ¿Per què oposar Perazzio, batut per Ino, a Ros, dues vegades vencedor d'Ino? Cal així mateix demanar-se com és possible que moltes de les nostres primeres figures del ring boxin avantatjant en el pes llurs adversaris, sabent avui com se sap que en igualtat de qualitats la diferència de pes resol un combat, i que si un boxador pot rebre impunement un cop d'un contrari que pesi el mateix que ell, li pot ésser sumament perjudicial el que li doni un boxador de més pes.

Sabem positivament que el públic no vol res d'això que hem dit, i que si ho tolera és senzillament perquè no sap; perquè hi ha qui té cura que no ho sàpiga. Cal identificar-se quelcom més amb allò que succeeix al rig i als seus voltants, sobretot si hom no vol que la boxa representi un absurd sadisme. Cal pensar que les prerrogatives dels espectadors habituals no són tan limitades com es creu, i que és precisament amb l'excusa de satisfer els gustos del públic que promotors sense escrúpuls desnaturalitzen la boxa oposant a un pugilista assabentat un antagonista ignorant o en plena decadència. Que és un crim tot match en el qual *a priori* hom pugui assenyalar el vencedor, com també fer boxa dos homes les probabilitats de victòria dels quals no siguin a poca diferència idèntiques. Que no hi ha match antiesportiu d'aquests que no sigui ensems antihumà. I, finalment, que d'acord amb allò preceptuat, tot error d'apreciació comès abans d'un combat pot ésser esmenat suspenent-lo no solament quan un dels adversaris dóna proves de no poder més, ans encara sempre que se'l consideri en situació d'inferioritat.

Bell és l'espectacle que ens proporcionen les lluites del ring quan, disputades amb lleialtat, posen davant per davant dos homes igualment coratjosos i decidits a averar-se els millors amb els punys, amb el cor i amb el seny. Bella és la pugna esportiva amb el seu dinamisme exacerbat. Bella en un match de boxa la victòria per fora de combat, coronament d'una jugada mestra. Bell és, en fi, l'esport quan tracta de posar en valor les qualitats viriis dels individus i dels pobles, tan bell com repugnants per a un esperit sensible les mistificacions que en la boxa el deixen reduït a una inútil crueldat.

CRITIAS

Proudhon reactualitzat

Daniel Halévy i Louis Gilloux han espigolat en la nombrosa correspondència de Proudhon, la qual compendria uns catorze volums, i n'han fet una tria. Ja deia Sainte-Beuve (un esperit, entre parèntesis, ben diferent del de Proudhon) que la part més accessible i més atractiva de l'obra d'aquest era la seva correspondència, que presenta, segons els seus actuals editors, un interès biogràfic i històric, i, a més a més, constitueix una font cabdal per a tots els que s'interessen per la història del segle XIX.

Proudhon és, ens fa l'efecte, més anomenat que no pas conegut; tan que se li han arribat a atribuir obres que no ha escrit. Això sol passar amb autors massa cèlebres i comentats: de tant sentir-ne parlar, hom es creu dispensat de conèixer-los de primera mà. També és propi d'autors així que se n'apoderin partits ben diferents entre ells, els quals procuren anexionar-se'l amb més o menys traça.

Revolucionari teòric, Proudhon fou, un moment, revolucionari pràctic. Però després, rient per sota el nas, s'acusa d'haver arrencat un arbre, tombat un guarda-rodes i traginat pedres per a les barricades.

Més que un home d'acció, és, i vol ésser, un moderat. Vol persuadir, convèncer; no espera res de l'organització de les masses obreres amb el fi d'apoderar-se del poder; reprova la violència, i refusa la collaboració que, des de Londres, li demana Karl Marx.

És un bon tros ingenu, fermament convençut que basta que ell digui una cosa perquè tothom s'adhereixi a la seva opinió. Aquesta ingenuïtat, més que l'orgull, li fa creure a ulls clucs que els jesuïtes no s'aiçaran mai més de l'atac que acaba de fer-los.

Potser més que l'obra mateixa de Proudhon, són les conseqüències d'aquesta les que han tingut una irradiació que encara dura.

Per aquest motiu és interessant la reedició d'una tria de la seva correspondència, efectuada per Halévy i Gilloux, potser, a l'hora actual, els més indicats per fer-ho. I és interessant perquè no es tracta pas d'una correspondència únicament de caràcter íntim, sinó que té intenses relacions amb l'activitat teòrica i polèmica de Proudhon. Ajudarà a fer sortir de l'oblit una obra que és d'indispensable coneixença, malgrat la caducitat d'algunes parts.

Fa alguns anys, una casa que editá una collecció de «chefs-d'œuvre méconnus», hi inclogué *Du principe fédératif et de la nécéssité de constituer le parti de la révolution.*

Entre nosaltres, on tanta influència ha tingut Pi i Margall, deixeble de Proudhon, ens fa l'efecte que aquest és, algunes excepcions a part, tan «méconnu» com sempre.

X.

El benaventurat que no es pot gratar l'esquena. — Ah, si almenys pogués tenir a mà algun gratacels.

CALZADOS
MINERVA
Sociedad Anónima
CALÇATS Minerva S.A.
Via
Laietana, 30

LES LLETRES

LLUÏSA

Conte inèdit de ROSSEND LLATES

Lluïsa *** s'havia mort i estava de cos present.

De què s'havia mort? D'una passa d'aquelles que delmaven amb preferència els barris acabalats de Barcelona i empedraven amb grans lloses negrenques de tinta la primera pàgina de *La Vanguardia*.

El que és ella era ben morta; no li havien valgut els seus disset anys ni la tendresa un punt pretensiosa amb què s'arrapava a la vida. S'havien clos els seus ulls (uns ulls castanys, més aviat grossos, que parlaven més aviat massa), s'havia afinat el seu nas (un nas ni llarg ni curt, una mica tirat enlaire), s'havia encongit la figura espigadeta que diríeu que era ahir que encara es gronxava amb aquella alegria. En comptes de la picant morenor de la pell hi havia una pallidesa que s'auriolava de basarda. Tota ella patia aquella deformació funerària que converteix els cossos en flor en titelles humils i tràgics. Es veu ben clar que l'ànima, sigui com sigui, fa força falta a la còrpora quan no hi és.

Com a contrast amb aquella pobra cosa la sala era emparamentada amb una vera pompa fúnebre. Ciris, flors, draps, gasses, totes les rampoines cansades de rodar capelles ardents, tacades de cera i profundament imbuïdes d'una fetor devota i tristíssima, creaven un ambient de l'altra món. Hauríeu dit una saleta d'espera del purgatori. Tot hi era solemne, penós, resclomit i carregat.

Aquells moments la morta s'estava tota sola i només li feia companyia el crepitar de la cera com cremava; però s'obre la porta i entra Xavier. Xavier era aquell que l'havia estimada en vida i n'havia estat correspost. S'havien conegut a unes reunions primaverals d'una casa a on feien una mica de tennis els diumenges i un berenar arregladet. Els dies que hi havia concurs, en el qual s'atorgaven unes minúscules copes als campions, donaven gelats i tisana de xampany... però, Déu meu! ¿per què ens entretenim contant aquestes banalitats davant d'una cosa sagrada com és el pas de la vida temporal a l'eterna?

Pel que fa a Xavier, val a dir que de tant desolat com estava, va entrar en un estat de mitja estupidesa, sense recordar bé si la trobaria ben bé morta. Les coses que ens colpeixen massa, costen de creure, i quan la raó i l'evidència ja ens han dit que és allò, la imaginació, puerilment, encara elabora fantasies. Per això, a dir la veritat, no us he d'amagar que Xavier, mentre entrava, anava fent pels seus dintres, un diàleg mental amb la seva Lluïseta, com si fos viva, i de res gaire transcendental: discutien una mostra de roba per a un vestit d'ella.

Aquest estat de semi-follia no va durar, però gaire; en veure Xavier aquelles faccions alterades, va tenir una gran por no exempta de repugnància. Ganes de fugir com una criatura. Després, no sé si és per sentiment o per respectes humans (estava sol; però sols i tot, els respectes humans, per inèrcia, encara ens mouen; duem públic imaginari, de tant estar en contacte amb un de real), sigui pel que fos, va abraonar-se-li al damunt i va besar-la.

Acabat, amb les idees un xic més ordenades, va recordar-se que calia que s'agenollés i pregués una estona. I ho anava fent d'esma, però amb gran fervor, com quan era a collegi i es preparava per a la primera comunió.

* * *

Va obrir-se la porta; Xavier va girar el cap i podia veure com entrava un xicot de la seva edat, tot plorós.

Era l'Alexandre; també havia anat darrera de Lluïsa; però Xavier estava ben segur que no s'havia vist correspost.

De totes maneres, Xavier va sentir-se contrariat i un xic inquiet.

El nou vingut també va llençar al que hi era una mirada llarga i complexa.

Xavier es cregué en el cas d'ésser generós. Va acostar-se-li i va expressar-li com, en aquells moments, no hi havia vencedors ni vençuts. Només un dolor molt gran que fonia totes les ànimes i les igualava.

—Realment — respongué Alexandre—, tant jo, que era el volgut, com vós, que no tenieu tanta sort, encara que potser en fóssiu més digne...

—Què dieu?—va interrompre Xavier—. Jo era el preferit!

—Estimat Xavier, us equivoqueu.

—Es que tinc proves—i es treia de la cartera un retrat amb dedicatòria—. Aquest retrat duu la data de tres dies abans de caure malalta.

Alexandre va quedar amb la boca badada; feia una cara que no se sabia bé si s'anava a posar a riure o a plorar. Per fi, se li van escapar aquets mots:

—Quina barra!

I es va treure un altre retrat, bessó de l'anterior, amb dedicatòria també.

—Mireu; és de l'endemà de la vostra.

Xavier plorava de fil a fil. Alexandre es va girar de cara al cadàver i va proposar:

—¿I si hi renyissim tots dos ara mateix?

Xavier va dir:

—¿Com voleu que hi renyim, si és ben morta?

—Esquincem les fotografies.

—A mi em semblaria una profanació. Els morts volen respecte.

—D'acord; però aquest mort... era un viu.

—Escolteu, Alexandre, jo més m'estimo perdonar; potser l'oblidarem.

Alexandre va estrènyer la mà de Xavier.

Però va esbocinar la fotografia de Lluïsa:

—Que sigui tota vostra la Lluïsa. Vós l'estimàveu més que jo.

* * *

Van sortir al carrer plegats. Caminaven sense dir-se res. Però, per dins de cadascun furgava la dèria de saber la història del cor de l'altre.

Tots dos eren d'allò més vulgars. Alexandre considerava que Lluïsa era una ximpleta indigna de l'amor d'un home. Però Xavier no era ben bé de la mateixa opinió.

—Jo crec—digué—, que per a una persona jove, del sexe que sigui, l'amor és una cosa que només existeix en la imaginació, sense concretar-se a cap imatge. Es més: la imaginació d'aquesta edat és tan fresca i abundosa que la vida no pot competir-hi, de manera que aquell sentiment complicat que per entendre'ns anomenem amor, s'aplica llavors a les imatges interiors de la nostra fantasia. Noteu bé que l'amor físic encara no ha performat les seves metamòsfosis alesho-res i no compta gaire en la consciència ni en la imaginació.

Alexandre no hi volia convenir. Tenia la idea vulgar que tothom és un...

—No m'interrompeu — va prosseguir Xavier—; després d'haver tolerat la meva petita conferència us deixaré dir tant com voldreu. Lluïsa doncs, com totes les persones de la seva edat que no són d'una precocitat remarcable, a conseqüència d'aquest culte fantasiós, intern de l'amor en general, tenia la necessitat de realitzar-lo a la vida; però de la mateixa manera que es realitza un joc. Imitació no seriosa, encara que de vegades profètica, d'activitats humanes.

"A més, en aquest joc hi havia la punta de gust que es troba en els fruits prohibits, i no precisament en el que vós penseu, Alexandre. La atracció en aquest cas era la de desobeir. Fer una entremaliadura, ja que l'educació pèssima que a la nostra terra es dóna, sobre tot a les noies, presentant-les com a prohibides coses naturals, els excita a cada punt el gust per a l'entremaliadura, presa com a venjança d'allò que l'infant, amb la seva finor, troba tirania ridícula i poc raonable.

"Compendreu, per tant, Alexandre, que en aquest cas, la Lluïsa, com més emboliqués la troca, més és devia divertir. I embolicava tot i sent una bona noia, de bons sentiments. Nosaltres érem unes joguines...

—Sí—va interrompre Alexandre—, ens ha tractat com a joguines, ninots de cartró.

—Amic, però les joguines és allò que s'estima més un infant. A mi no em desagrada aquest paper. Ara, el meu amor propi, com el vostre, s'hauria satisfet més si jo hagués estat pres exclusivament. Però, creieu-me, solament és amor propi, i si alguna cosa plora dintre meu, que no us ho negaré, és el meu orgull ferit, una cosa de bèstia, tota la meitat del meu ésser, en definitiva. I, de totes maneres, la meva raó em diu que l'hem de perdonar i seguir-la estimant, i que entre vós i jo no ha d'existir cap mena de rancúnia.

I digué l'altre:

—Tot això són paraules, més o menys encertades, però el que és jo, tinc, o bé d'odiar-la o bé de tornar-me escèptic i creure que totes són el mateix.

* * *

Ja ningú no es recorda de Lluïsa. El cas dels dos amics va saber-se per la ciutat i va fer riure. Els protagonistes mateixos de l'anècdota, al cap de dos mesos, ja van començar de veure'n el cantó còmic. I d'aleshores endavant, sempre que en parlaven, que com més anava era menys sovint, ho enfocaven pel cantó de l'humorisme.

Lluïsa ja deu haver passat tota ella al regne vegetal, deixant a part l'ànima i algunes sals minerals, haurà repartit, entre la verdor de l'herba, i la rialleta pobra de les flors de marge, tota la saba del seu cos i el perfum de les seves besades.

Així s'haurà escampat, escampat, morta abans d'haver aconseguit l'edat aquella durant la qual tothom es concentra; esbarriada en mig de l'esbarriament de les fantasies de l'adolescència.

I, precisament per això, perquè era tant virginal, atenia dos xicots. I tant se li n'hauria donat de dos com de mil.

L'amor no pot néixer si abans no s'ha enamorat de l'amor.

Aquest número ha passat per la censura

Lavabos Cardona. Vergara, 1

HA SORTIT EL VOLUM III
de les obres de Na Dolors Monserdà de Macià
BUSCANT UNA ÀNIMA
Preu: 4'50 pessetes
EDITORIAL POLÍGLOTA - Petritxol, 8

ELS LLIBRES

FRANCIS CARCO, **Printemps d'Espagne.** — PAUL MORAND, **Hiver caraïbe.** ALBERT LONDRES, **Terre d'ébène.** — ANDRÉ GIDE, **Voyage au Congo i Retour au Tchad.** — LÉON DAUDET, **Paris vécu.**

En diferents països s'ha parlat de crisi de la novella. Ara que, segons el país, el plantejament de la qüestió ha diferit completament. Per exemple, a França en parlaven amb uns quants milers de títols al darrera i en mig d'uns quants centenars. Ací se'n parlava amb unes quantes dotzenes de publicades, només. Allí, per sobresaturació; ací, per penúria. Deien, allí, que si el públic ja havia avorrit el gènere i calia donar-li pastura de lectures a base de biografies novellades, d'història novellada, de viatges. Mentrestant, però, Proust segueix venent-se i el tiratge de *Climats* de Maurois ha assolit una xifra per fer rodar el cap a qualsevol escriptor català. Ni a Alemanya, ni a Anglaterra, ni a França hi ha cap gènere en vaga. En aquest darrer país, es multipliquen, alhora que les novelles, tota mena de gèneres literaris, alguns d'ells de mal classificar. N'hi ha un de ben definit, d'algunes mostres del qual anem a parlar: els reportatges de viatges, i principalment d'un que ens afecta.

Aquest és *Printemps d'Espagne*, de Francis Carco. En coneixíem bona part gràcies al costum que les revistes tenen de publicar les *bonnes feuilles* dels llibres l'èxit dels quals es preveu. *Les Annales*, que és una revista per a famílies, donaren a conèixer *Huit jours à Seville*, amb algunes supressions explicables per l'esmentat caràcter de la publicació; *Gringoire*, setmanari menys travat per certa mena d'escrúpols, publicà els capítols barcelonins amb el títol *La belle vie à Barcelone*. Sembla que aquests capítols trepitjaren l'ull de poll d'alguns senyors, que trobaren tema per a un article d'aquells que acrediten de bon ciutadà als propis ulls del seu autor. Nicolau d'Olwer, just com sempre, escriví al marge del llibre de Carco un editorial que faran bé de llegir els que encara no ho hagin fet, i de tenir en compte els que l'hagin llegit.

Alguna cosa del darrer llibre de Montherlant també ha suscitat indignacions. Paul Souday ens recomanava que no ens hi capfiquéssim, ja que les dones de París solen rebre un tracte semblant per part del torero d'afició i xantre dels esports.

Carco ha estat acusat de donar una visió parcial de Barcelona. També la dóna de París, i em penso que ningú no s'ha cregut obligat a sortir en defensa de la ciutat. Carco està especialitzat en la crítica de pintura i en la descripció de la púrria. Si no donessin fe de la primera qualitat altres llibres seus, en els mateixos *Printemps d'Espagne* n'hi ha pàgines demostratives. De la segona qualitat en donen fe les seves novelles, els protagonistes de les quals exerceixen professions no esmentades pel Bottin.

No recordo quin crític francès ha dit de Carco: «llàstima de talent esmerçat pintant medis tèrbols». Escarafalls sense solta quan es refereixen a la novella, perquè l'autor té dret a una llibertat absoluta de temes. El mal és que en un llibre de viatges, un reportatge, una afició exclusiva als barris baixos i als seus habitants dóna un aspecte parcial d'una ciutat que en té d'altres a considerar. Des d'aquest punt de vista, som la ciutat més perjudicada, potser, de les visitades per Carco en la seva excursió de l'any passat. Almenys en les altres l'autor pot descriure'ns les seves impressions dels museus o dels quadros guardats en les esglésies que visita.

A part aquest retret, no discutirem res més del llibre de Carco. Preferim, indubtablement, aquest autor en les seves novelles, agres i tràgiques; però podríem assenyalar en *Printemps d'Espagne*, deixant de banda les descripcions pintoresques, pàgines excellents de paisatge i d'impressions sobre la pintura espanyola del Segle d'Or que ben pocs viatgers són capaços de donar.

* * *

Encara que té força curs internacional aquella definició del francès com un senyor que no sap geografia, la literatura del país vei compta amb un nombre important d'escriptors viatgers. L'últim número de *Les Marges* està dedicat a ells, des de Montaigne a Flaubert, passant per Des Brosses, Chateaubriand, Nerval, Stendhal, etc.

Entre els contemporanis, n'hi ha dos que deuen ocupar un bon lloc en la classificació internacional dels homes que han fet molts quilòmetres: Paul Morand i Albert Londres. El primer és autor de gran acceptació per part de l'esnobisme internacional (fet que, per ell mateix, no prejutja res en contra de Morand). Recent encara l'aparició de *Paris - Tombouctou*, carnet del viatge de què sortí *Magie noire*, acaba de publicar *Hiver caraïbe*, llibre àgil com tots els seus, de notes curtes en un estil cursiu, precís, esmaltat per ci per lla d'imatges justes i pintoresques.

Albert Londres, després d'uns llibres de versos gairebé desconeguts, ha adquirit una anomenada de gran repòrter. Es fama que no té domicili ni cap mena d'impedimenta: una senzilla maleta i prou, proveït de la qual s'embarca per l'altre cap de món: la Guaiana, l'Extrem Orient, l'Argentina o l'Africa, a la recerca de la informació sensacional: les colònies penitenciàries, la crònica revolució xinesa, la tracta de blanques, o la de negres, tema del seu últim reportatge, aparegut de poc en forma de llibre: *Terre d'ébène*, per usar la denominació clàssica entre els traficants de negres, no tan desapareguts com sembla.

El reportatge, donem la raó a Béraud, també és un gènere literari, que cal no enfocar de la mateixa manera que un altre. L'atractiu principal del reportatge no són les filigranes literàries, sinó veure-hi clar, explicar clarament el que es veu, i fer poca literatura en l'accepció pejorativa del mot. El reportatge s'adreça a un públic vastíssim i, per tant, ha d'estar a la comprensió de tothom. Ha de sacsejar una opinió pública distreta o mal informada i ha de suscitar la polèmica. Londres ho aconsegueix sempre. Sap triar els temes més capaços d'un interès general i sap fer-se llegir. I, com algú diu, el pitjor és que té raó. Per això *Terre d'ébène*, que es refereix als negres de les colònies franceses, ha armat un batibull que ha arribat a les esferes governamentals. Si d'altres gèneres no es pot dir, del reportatge sí que és cert que l'èxit i l'apassionament són les seves garanties de valor.

* * *

Són potser aqueixes qualitats de repòrter les que manquen a Gide, per exemple, que fa temps publicà el *Voyage au Congo* i el *Retour au Tchad*, dos llibres on els abusos de les companyies concessionàries també eren denunciats. Però Gide no és un escriptor de gran públic, tot i ésser un dels primers escriptors de França, fins al punt d'ésser vergonyós que no sigui de l'Acadèmia, on estaria molt més indicat que tantes patums autèntiques.

En els dos llibres de Gide esmentats, l'autor hi té un xic massa de lloc per interessar al gran públic. Les reflexions que li suggereixen les lectures, l'observació dels costums d'algunes bestioletes i de trets de psicologia dels negres, descripcions de paisatge amb aquell estil tan senzill, però un dels més inimitables, són qualitats estimables des d'un punt de vista literari més que de reportatge. Això, també, assegura als seus llibres una supervivència quieta, que els reportatges purs, tot i suscitant més apassionament immediat, no poden, per les mateixes qualitats distintives del gènere, assolir gairebé mai.

* * *

Léon Daudet, des del seu exili de Brusselles, publica un llibre darrera l'altre. El darrer són els seus records parisencs, sota el títol, justíssim, de *Paris vécu*, dedicat a la riba dreta del Sena.

En llegir-lo, com en llegir tot el Daudet, i, per tant, cal pensar que amb el volum destinat a la riba esquerra caldrà fer igual, hi ha necessitat d'apartar tot el que els personalismes polítics li fan dir en una prosa rabelesiana, de primer raig, viva i plàstica, vessant injúries, pintoresc, anècdotes i records de tota mena. Política, filosofia, religió, medicina, literatura, teatre, petita història, gastronomia, tot es barreja seguint els records vívids d'aquest home exuberant, que no deixa res per tocar, amb un sentit de totalitat que és alló que solida els seus llibres d'assaigs.

Per aquest sentit de totalitat li perdonem aquells lapsus que repeteix sistemàticament, com parlar del *Critero* de «l'abbé Balmès», o del museu que Santiago Russinyol té a Sijers, o de l'arròs «à la Valenciennes» que el mateix Russinyol li recomanava.

A part tals menudències, tots els que saben que a París hi ha alguna cosa més que els monuments que visita tot turista, i les «boîtes-de-nuit» l'equivalent de les quals no visita al seu propi país; aquell que vulgui trobar una ciutat viva, amb el seu ambient, tan lligat als records personals, llegirà amb gust el *Paris vécu*. Potser de vegades es deturarà per correspondre a alguna intemperança de l'autor amb una altra d'igual o amb un somriure, però llegirà el llibre fins al capdavall i n'esperarà la segona sèrie.

JUST CABOT

El prestatge de MIRADOR

RAFAEL BORI: *Las artes gráficas y la publicidad* (Impremta «La Neotípia», Barcelona, 1929).

Una edició catalana d'aquesta obra, publicada ja fa molt temps, està completament exhaurida. Ara n'ha aparegut la traducció castellana que en féu Eudald Canibell, que en vida exercí el càrrec de bibliotecari de la Biblioteca Arús i ha deixat una consolidada reputació de tècnic en les arts gràfiques. Així la publicació del llibre d'En Bori pren un caire simpàtic d'homenatge al modest i meritíssim Canibell, un d'aquells homes que no per treballar sense estrèpit deixen de fer una obra positiva i sòlida, sense sorolls ni exhibicionismes.

Quan es discutia quin nom aplicaria la posteritat a l'època que vivim, algú proposà d'anomenar-la «d'era de la publicitat». Efectivament, mai com ara no han assolit tanta importància les propagandes de tota mena. La dita espanyola, segons la qual «el buen paño en el arca se vende», ha caducat. Cal imposar-se al públic, obligar-lo gairebé a comprar tal o tal altra cosa: cal explicar-li'n els avantatges i les comoditats, suggestionar-lo, coaccionar-lo. Empíricament, això s'ha fet sempre. Donada, però, la vastitud publicitària d'ara, calia sistematitzar l'experiència adquirida, treure'n lliçons pel que fa a l'eficàcia dels mitjans de propaganda, crear, en fi, un cos de doctrina que, ajudat pel cop d'ull, tragués el màxim rendiment de la publicitat.

En Bori és un especialista d'aquests problemes. Aquesta última obra seva prestarà un gran servei en una matèria tot just encetada en el nostre país que en el ram de publicitat va endarrerit de molts quinquennis. Abunden més els impressos d'un mal gust fonamental—i, en conseqüència, d'una eficàcia nulla o contraproduent — que no pas les realitzacions afortunades.

Una campanya com la d'En Bori contribueix a millorar un aspecte negligit en massa gran part i al qual cal prestar atenció. La civilització material sol ésser índex de l'altra, i el salvatgisme de moltes propagandes gràfiques dóna un pobre concepte del país que les tolera.

El llibre d'En Bori, molt ben presentat i amb abundosos gravats, condensa en un centenar de planes els principis més essencials de la matèria. Faran bé de llegir-lo i de tenir-lo en compte tots els que d'una manera o altra intervenen en publicacions que insereixen propagandes i, sobretot, els comerciants i industrials que n'encarreguen.

LA POPULARITZACIÓ DEL SOBRE-REALISME

Al carrer d'Aribau hi ha un gat d'alumini penjat dalt cada fanal. Tots el felins tenen la cua de regalèssia i guaiten ambs uns ulls incandescents de 33 bugies. La dona del vigilant li porta el ressopó dins una fiambrera de carei. 16, 16, 16, 16. Aquest darrer tramvia va conduït per Gonzalo de Córdoba, que ha demanat permís per deixar la seva sepultura els dilluns, dimecres i divendres. Al número 19 hi ha tres minyones que baixen amb les llaunes totes plenes de peles de banana. Però l'escombriaire ha sonat el corn a les vuit. De cada estel penja un peu tallat en rodó. Tot el cel és ple de peus tallats en rodó. Però no són peus de carn humana, sinó de crocant. El barber del 23 surt amb un rentamans perquè es pensa que degota sang. Els gats dels fanals no miolen, tenen veu de rossinyol...

Ja n'hi ha prou. Per aquest ordre els en podríem omplir tot un número. I consti que no hem carregat la nota. En tot el que hem escrit, poc o molt s'endevina un argument. Però, ara posin-se la mà al pit: ¿Es convenient que la gent s'expressi així?

Nosaltres ja admetem que no està de més que a cada país hi hagi sis o set senyors que s'expressin d'aquesta manera, i àdhuc que tothom els tingui — tot i això — per persones perfectament normals. Però d'això a admetre que es pretengui popularitzar el sobrerealisme, hi va una gran distància.

Denunciem el fet, perquè ja en el primer número de la nova vida de la revista *Oc* hi surten un parell de notes d'aquest ordre signades per un estimat amic nostre, escrites en aquest to, amb l'agreujant que en una d'elles, a través del misteri que envolta la seva construcció sobrerealista, s'endevinen uns propòsits macàbrics contra els quals no podem menys que alçar-nos com un sol home. J. V. Foix a *Oc*, pretén no menys que fer tornar mut a un altre estimat amic nostre, el poeta Josep Maria de Sagarra, i, segons pròpia confessió, li està a l'aguait pels corriols del parc del Marquès d'Alfarràs. El cinisme de J. V. Foix arriba a l'extrem d'anunciar que un cop comés el crim es rentarà les mans amb la llet més pura de les cabres del Bergadà.

No sabem si per la seva banda Josep Maria de Sagarra haurà a aquestes hores presentat ja la seva querella per amenaces contra J. V. Foix, però el que sí hem de dir és que no podem passar perquè des de les pàgines d'un periòdic s'arribi a semblant audàcia.

Aquí, és clar que pot haver succeït una cosa: que, tot i dient-ho ben clarament, En Foix no ho hagués volgut dir. És a dir: que hagués volgut dir una altra cosa. El sobrerealisme té això: que com que és tan obscur, de vegades diu blanc i la gent es pensa que diu negre. I de vegades vols dir blanc, quan escrius et surt negre, la gent llegeix i li sembla que diu, evidentment, groc, però com que ja se sap que en sobrerealisme no s'ha d'entendre pas el que directament es veu, per fer el murri diu: això és evident que és verd. Els periòdics que publiquen treballs sobrerealistes, al darrera de la signatura de l'autor de cada *chef d'oeuvre* haurien de posar, com en els fulls de calendari que publiquen endevinalles: «La solució en el número vinent».

Fa pocs dies, pel mateix ordre, Salvador Dalí va publicar a *La Gaceta Literaria* un treball sobrerealista sobre els mocs, que era una veritable filigrana dintre del gènere.

Mentre la literatura sobrerealista no passava de les gasetes comarcals o de les revistes que fan un tiratge limitat per als amics, no valia la pena d'encaparrar-s'hi. Però quan penetra en les pàgines dels periòdics d'abast ultrafronterer, cal donar la veu d'alarma. Imagineu-vos que el sobrerealisme es popularitzi. *Oc* està destinat a entrar a totes les llars, i no hi ha dubte que hi pot fer feina de profit. Però imagineu-vos que arribeu a casa a les dues de la tarda, que pregunteu a la vostra senyora com està el dinar i us contesta:

— Ha pujat el carboner, amb uns sarrions de seda artificial amb nanses de níquel. En lloc de carbó duia tortugues desenterrades que es debatien perquè haurien volgut pujar amb l'ascensor...

De bell antuvi, quedareu parats que no sabreu què dir. Un cop revinguts de la sorpresa constatareu que heu perdut la gana de dinar. I mentrestant la senyora continua la seva retòrica...

— ...a dalt del terrat hi ha tres ximpancés que es barallen perquè volen fer volar els coloms, però el guarda urbà de la cantonada hi pujarà vestit amb un dominó blau cel i els apaivagarà quan els digui que han tocat tres quarts de sis i la Dama de les Camèlies és morta...

El primer que fareu és telefonar al metge més de confiança que tingueu i demanar-li hora per una visita aquella mateixa tarda.

Diu que la Torre de Babel no es va pas deixar córrer perquè hi hagués confusió de llengües. Aquella gran construcció inacabada de què ens parla la història sagrada es va haver de deixar córrer perquè s'hi havia popularitzat el sobrerealisme.

L'un deia: — Joroboab, porta'm una gaveta de calç. I l'altre contestava: — He vist un dinosauri que passava la maroma damunt un cabell...

— Et dic que em portis una gaveta de calç!!!

— Tres rates pinyades jugaven a cou-dinar, i la pedra foguera no s'encenia perquè hi havia bava de caragol.

Fins que l'altre li tirava un maó entre cap i coll.

Així va fracasar la construcció de la Torre de Babel.

J. VENTALLÓ

La LLIBRERIA FRANCESA
I LLIBRERIA GENERAL ESPANYOLA
La més important de Barcelona
Subscripcions a diaris i revistes nacionals i estrangers.
Rambla del Centre, 8 i 10